

22. mars 2022

Meginefni frumvarps til breytinga ýmissa laga vegna hækkunar lágmarksiðgjalds til lífeyrissjóðs og ákvæða um tilgreinda séreign

Stjórnarráð Íslands

Fjármála- og efnahagsráðuneytið

Efnisyfirlit

1. Meginefni frumvarps til breytingar ýmissa laga vegna hækkunar lágmarksiðgjalds til lífeyrissjóðs og ákvæða um tilgreinda séreign
2. Ítarefni

1. hluti

- Meginefni frumvarps til laga vegna hækkunar lágmarksiðgjalds til lífeyrissjóðs og ákvæða um tilgreinda séreign

Yfirlýsing stjórnvalda í tengslum við kjarasamninga

Í frumvarpinu er tekið á eftirfarandi atriðum úr yfirlýsingu stjórnvalda í tengslum við kjarasamninga vorið 2019:

- Lögfesting 15,5% lágmarksiðgjalds til lífeyrissjóða.
- Lögfesting ákvæða um tilgreinda séreign þannig að allt að 3,5% iðgjalds geti farið til öflunar tilgreindrar séreignar.
- Heimild til ráðstöfunar tilgreindrar séreignar til húsnæðiskaupa eða til lækkunar húsnæðislána.

Meginefni frumvarpsins (1/3)

1. Til að jafna ávinnslu lífeyrisréttinda á milli almenna og opinbera vinnumarkaðarins er lágmarksiðgjald til lífeyrissjóðs hækkað úr 12% í 15,5%. Mótframlag launagreiðanda verður 11,5% og iðgjald launþega helst óbreytt, 4%. Þessi hækkun leiðir til þess að meðalávinnsluhlutfall í samtryggingardeild fer úr 1,4% í 1,8% eða úr 56% í 72% miðað við 40 ára inngreiðslutíma
2. Heimilt verður að ráðstafa allt að 3,5% af lágmarksiðgjaldi í tilgreinda séreign. Ef sjóðfélagi ráðstafar 3,5% af lágmarksiðgjaldi í tilgreinda séreign leiðir það til lækkunar á meðalávinnsluhlutfalli í samtryggingardeild, sbr. punkt 1.

Meginefni frumvarpsins (2/3)

3. Heimilt verður að ráðstafa tilgreindri séreign til kaupa á fyrstu íbúð án skattlagningar, háð fjárhæðar- og tímatakmarkunum.
4. Einstaklingi sem ekki hefur verið eigandi að íbúðarhúsnæði í fimm ár áður en sótt er um ráðstöfun verður heimilt að nýta sér úrræði laga um stuðning til kaupa á fyrstu íbúð.
5. Kveðið er á um breytt samspil lífeyrisgreiðslna frá lífeyrissjóðum og greiðslna úr almannatryggingakerfinu þannig að aðeins viðbótarlífeyrisparnaður kemur ekki til lækkunar við ákvörðun ellilífeyris samkvæmt lögum um almannatryggingar.

Meginefni frumvarpsins (3/3)

6. Að horfið verði frá því að lífeyrisgreiðslur frá lífeyrissjóðum séu verðtryggðar mánaðarlega og að í staðinn skuli þær verðbættar 1. janúar ár hvert til samræmis við breytingu á vísitölu neysluverðs næstliðins árs.
7. Að lífeyrissjóðum og öðrum aðilum sem heimilað verður að taka við tilgreindri séreign verði gert skylt að senda Skattinum sundurliðun á ráðstöfun á lífeyrisiðgjaldi hvers manns og tilgreini við útborgun hvaða hluti séreignar myndast af lífeyrisiðgjaldi og hvaða hluti séreignar myndast hefur á grundvelli viðbótarlífeyrissparnaðar.

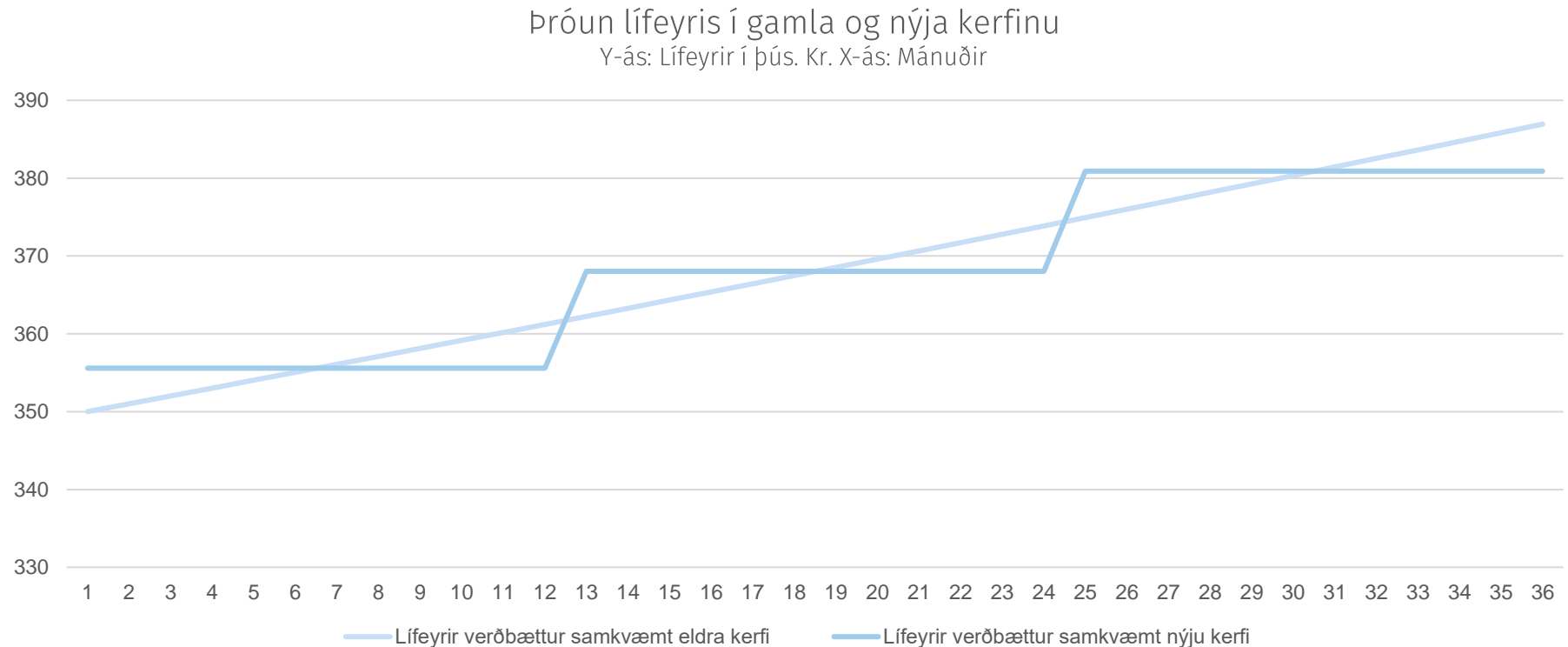
Samspil almannatrygginga og greiðslna úr lífeyrissjóðum

Aðallega sjóðir með frjálsa aðild, fyrir breytingu	Aðallega sjóðir með frjálsa aðild, eftir breytingu
<p>12%<</p> <p>Bundin séreign } Skerðir ekki Frjáls séreign } Samtrygging } Skerðir</p> <p>4%+2% Viðbótarlífeyrissp. } Skerðir ekki greiðslur almanna-trygginga</p>	<p>15,5%<</p> <p>Tilgreind séreign } Skerðir greiðslur almanna-trygginga Bundin séreign } Frjáls séreign } Samtrygging } 4%+2% Viðbótarlífeyrissp. } Skerðir ekki greiðslur almanna-trygginga</p>
Almennir sjóðir, fyrir breytingu	Almennir sjóðir, eftir breytingu
<p>12%<</p> <p>Samtrygging } Skerðir greiðslur almanna-trygginga</p> <p>4%+2% Viðbótarlífeyrissp. } Skerðir ekki greiðslur almanna-trygginga</p>	<p>15,5%<</p> <p>Tilgreind séreign } Skerðir greiðslur almanna-trygginga Samtrygging } 4%+2% Viðbótarlífeyrissp. } Skerðir ekki greiðslur almanna-trygginga</p>

Dæmi um útfærslu verðbóta á lífeyri

Markmiðið með breytingartillögum er ekki að skerða lífeyrisgreiðslur. Miðað er við að á fyrsta ári nýja kerfisins verði meðallífeyrisgreiðslur síðasta árs verðbættar með þeim hætti sem lagt er til í frumvarpinu. Þannig fæst stöllótti ferillinn á myndinni að neðan (beini ferillinn sýnir greiðslur samkvæmt gamla kerfinu). Með því að haga framkvæmd verðtryggingarinnar með þessum hætti má ná markmiðum laganna án þess að skerða lífeyrisgreiðslur.

22. mars 2022

2. hluti

Ítarefni

| **Stjórnarráð Íslands**
| Fjármála- og efnahagsráðuneytið

Orðskýringar

Samtrygging er sá hluti lífeyrissparnaðar sem fer í samtryggingardeild lífeyrissjóðs. Hún erfist ekki og ekki er hægt að flytja hana á milli lífeyrissjóða. Samtrygging tryggir ævilangan ellilífeyri sem og maka-, örorku- og barnalífeyri.

Viðbótarlífeyrissparnaður (VLS) er lífeyrissparnaður umfram skyldusparnað. Launþegar geta greitt allt að 4% af heildarlaunum í VLS og mótframlag launagreiðenda er allt að 2%. VLS erfist, hefja má úttekt 60 ára og lífeyrisþegi getur dreift lífeyri yfir tímabil eða tekið hann út í eingreiðslu.

Tilgreind séreign. Með kjarasamningum í janúar 2016 hækkaði framlag atvinnurekenda í lífeyrissjóði á almennum vinnumarkaði um 3,5 prósentur. Sjóðfélagar hafa val um að setja hið aukna framlag að hluta eða heild í **tilgreinda séreign**. **Tilgreind séreign** erfist, hefja má úttekt 62 ára að aldri í dreifðum greiðslum til fimm ára. Í frumvarpinu er lagt til að við ákveðin skilyrði megi ráðstafa henni til kaupa á fyrstu fasteign.

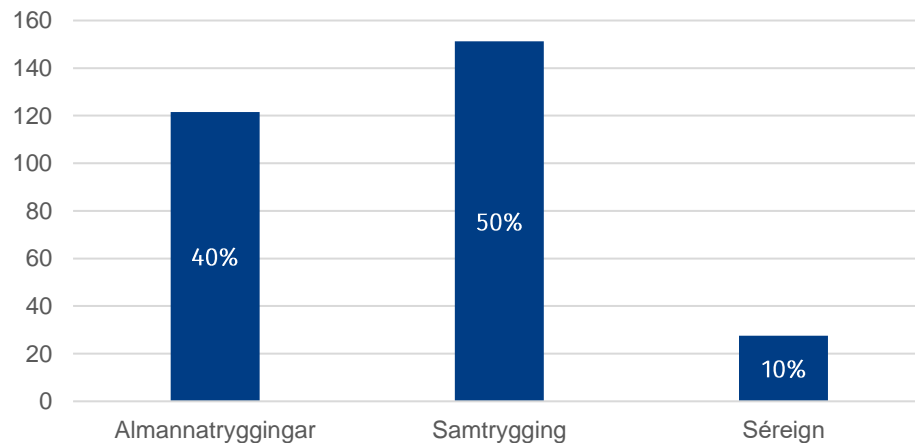

Orðskýringar

Bundin og frjáls séreign er séreign sem aðallega lífeyrissjóðirnir með frjálsa aðild bjóða sjóðfélögum sínum upp á. Séreignin myndast af iðgjaldi til lífeyrissjóðs (kjarasamningsbundið iðgjald til lífeyrissjóðs getur verið hærra en lögbundið lágmarksiðgjald). **Frjáls séreign** (sjóðfélagi velur vörsluaðila) er almennt laus til útborgunar í eingreiðslu frá 60 ára aldri. **Bundin séreign** (ávöxtuð hjá lífeyrissjóðnum) er greidd út með jöfnum greiðslum yfirleitt frá sjötugu til áttæðs eða allt þar til sjóðfélagi fær greitt úr samtryggingahluta lífeyrissjóðsins (80-85 ára). Hvorug séreignin leiðir til skerðingar á lífeyri frá almannatryggingum og því fá sjóðfélagar óskertar ellilífeyrisgreiðslur frá almannatryggingum, allt þar til greiðslur úr samtryggingu hefjast.

Þrjár stoðir lífeyriskerfisins

Samtryggingin er meginstoð lífeyriskerfisins
Lífeyrisgreiðslur úr hverri stoð árið 2019 í mö.kr.

1. Almannatryggingar
  - Fjármagnaðar með tekjum ríkissjóðs
  - Tryggja eftirlaunaþegum lágmarkslífeyri
2. Samtryggingarsjóðir
  - 4% iðgjald launþega
  - 8% mótframlag atvinnurekenda hækkar í 11,5%
  - Markmið um ævilangan lífeyri fer úr 56% af meðalævitekjum í 72%
3. Viðbótarlífeyrissparnaður
  - Allt að 4% framlag launþega og 2% mótframlag launagreiðanda
  - Séreign launþega
  - Erfist og laus við 60 ára aldur

Ójafnræði í uppbyggingu réttinda

Lífeyrissjóðakerfið byggist á þeirri hugmyndafræði að nýttir séu sameiginlegir sjóðir til greiðslu á lífeyri til sjóðfélaga á efri árum sem og að tryggja lífeyri til sjóðfélaga sem verða fyrir áföllum vegna slysa eða sjúkdóma, þ.e. á samtryggingu. Aðild að samtryggingarsjóði er því forsenda þess að unnt sé að dreifa áhættunni jafnt á milli sjóðfélaga.

Lífeyrissjóði er heimilt í gildandi lögum að ákveða skiptingu iðgjalds í samtryggingardeild og hluta í séreign. Ef t.d. er miðað við að taka lífeyris úr samtryggingardeild sé seinkað t.d. til 85 ára aldurs, hækkar sá hluti sem hægt er að ráðstafa til uppbyggingar séreignarréttinda. Um þriðjungur lífeyrissjóða nýta þessa heimild.

Færi það svo að allir lífeyrissjóðir myndu í auknum mæli bjóða sjóðfélögum sínum framangreinda útfærslu er grafið undan þeim grunnhugmyndum og gildum sem samtryggingarkerfinu er ætlað að standa fyrir.

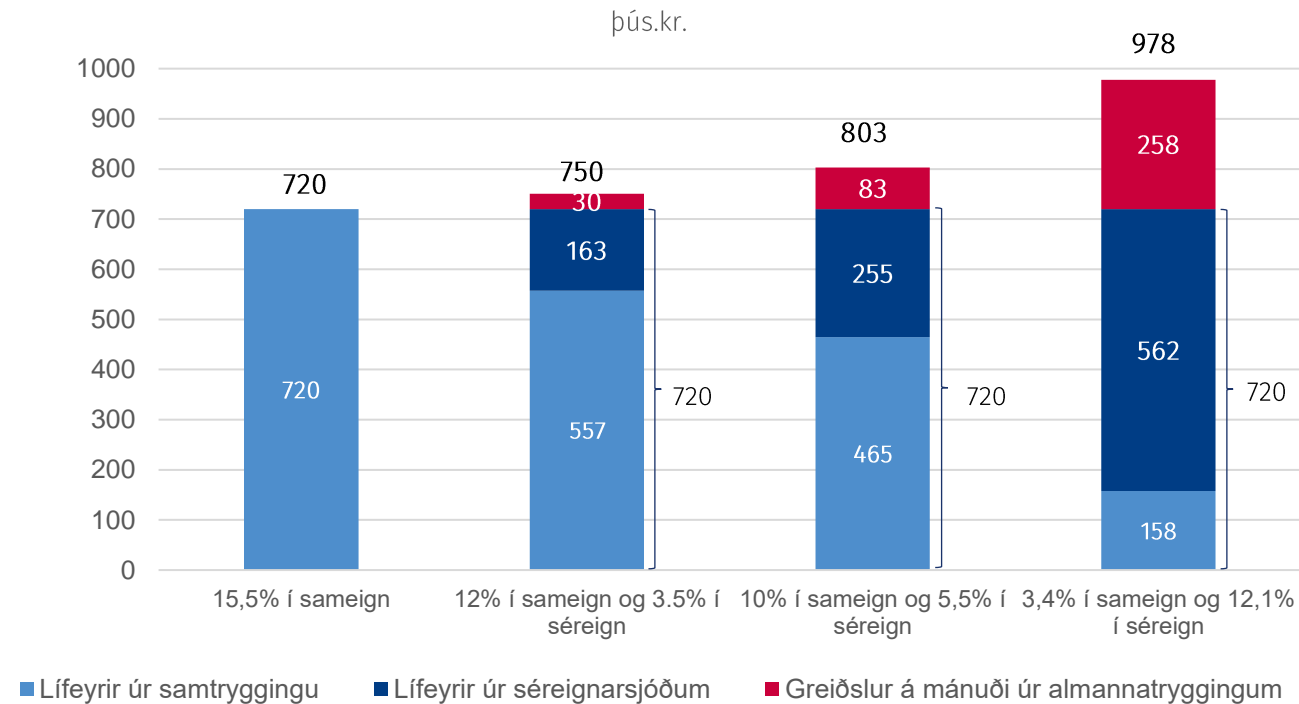
Áhrif ójafnræðis í lífeyriskerfinu

Samspil almannatrygginga og séreignarsparnaðar

- Lífeyrisgreiðslur úr séreignarsparnaði, sem telst hluti af skyldu- eða samningsbundnu iðgjaldi, hafa frá árinu 2009 ekki skert greiðslur almannatrygginga. Sjóðfélagar sem fá greiðslur úr séreignarsjóðum hafa því einnig notið óskertra lífeyristekna frá almannatryggingum.
- Slík ráðstöfun eykur útgjöld almannatrygginga, sem fjármagnaðar eru með sköttum og tryggingargjöldum. Hún leiðir til tekjuójafnaðar og vinnur gegn markmiðum um tryggingarvernd. Jafnframt myndar hluti sjóðfélaga erfanlega eign, sem ekki er mögulegt ef öll iðgjöld renna til uppbyggingar réttinda í samtryggingardeild. Í því felst þá mismunun á milli erfingja.

Mismunandi útfærslur lífeyrissjóða á samtryggingu m.v. 15,5% iðgjald (fyrir breytingar á almannatryggingakerfinu)

Lífeyrir á mánuði m.v. mismunandi útfærslu á 15,5% iðgjaldi

Miðað við einstakling sem hefur engar aðrar tekjur og 1 m.kr. í iðgjaldsstofn í 40 ár

Mismunandi útfærslur lífeyrissjóða á samtryggingu miðað við 12% iðgjald

Stílfært dæmi um skiptingu lágmarksiðgjalds þriggja lífeyrissjóða

